

TEISINĖ APŽVALGA

LIETUVOS TEISMŲ PRAKTIKA 2023 M.

#10

2023 M. SPALIS

Lietuvos Raudonasis Kryžius yra nevyriausybinė organizacija, virš 25 metų teikianti socialinę, humanitarinę ir teisinę pagalbą pabėgėliams, prieglobsčio prašytojams, asmenims be pilietybės ir kitiems migrantams nepriklausomai nuo jų teisinio statuso.

Teisinės apžvalgos rengiamos Lietuvos Raudonojo Kryžiaus iniciatyvos, kuria siekiama stebėti Lietuvos teismų vystomą praktiką migracijos ir prieglobsčio bylose bei dalintis informacija apie kai kuriuos reikšmingus sprendimus, rėmuose. Apžvalgose perteikiamos aktualios ištraukos iš šių metų teismų jurisprudencijos bei pateikiami juridinės galios neturintys papildomi komentarai.

Apžvalgose pateikti komentarai yra skirti apžvelgiamų teismo išaiškinimų platesnio konteksto ir potencialaus poveikio praktikos vystymuisi paaiškinimui. Komentuodami teismo sprendimus, Lietuvos Raudonojo Kryžiaus teisininkai remiasi savo dalykine kompetencija bei ilgamete patirtimi migracijos ir prieglobsčio teisės srityje, taip pat tarptautinių teismų praktika, teisine ir moksline literatūra. Esame dėkingi partneriams ir kolegoms už papildomas įžvalgas.

Lietuvos Raudonojo Kryžiaus teisinės apžvalgos yra skirtos tik informacijai, jos nesukuria ir nesuteikia teisių, jomis nenustatoma ir neprisiimama teisinių įsipareigojimų sprendžiant individualius atvejus. Cituojant ar platinant šią teisinę apžvalgą būtina nuoroda į informacijos šaltinį:

Lietuvos Raudonasis Kryžius. (2023 m. spalio). *Teisinė apžvalga #10*

ŠIOJE APŽVALGOJE:

I. „Šeimos“ sąvoka

2023 m. birželio 14 d. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – LVAT) nutartis administracinėje byloje Nr. A-1713-1188/2023

II. „Politinių įsitikinimų“ sąvoka

A. 2023 m. sausio 12 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo prejudicinis sprendimas byloje C-280/21 ir 2023 m. birželio 14 d. LVAT sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-1191-624/2023;

B. 2023 m. rugsėjo 21 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo prejudicinis sprendimas byloje C-151/22 ir 2023 m. rugsėjo 26 d. Vilniaus apygardos administracinio teismo sprendimas administracinėje byloje Nr. eI3-11088-931/2023

I. „ŠEIMOS“ SAŲOKA: 2023 M. BIRŽELIO 14 D. LVAT NUTARTIS ADMINISTRACINĖJE BYLOJE NR. A-1713-1188/2023 [1]

BYLOS ESMĖ: Pareiškėjas kreipėsi į teismą su skundu dėl Migracijos departamento sprendimo, kuriuo jam buvo atsisakyta suteikti laikinąją apsaugą. 2023 m. kovo 30 d. sprendimu Vilniaus apygardos administracinis teismas panaikino skundžiamą Migracijos departamento sprendimą bei įpareigojo Migracijos departamentą pareiškėjo prašymą dėl laikinosios apsaugos suteikimo išnagrinėti iš naujo. Be kita ko, teismas konstatavo, kad pareiškėjas, gyvendamas bendrai su Ukrainos piliete neįregistravęs santuokos, laikytinas jos „šeimos nariu“, kaip tai apibrėžta Europos Sąjungos Tarybos 2022 m. kovo 4 d. įgyvendinimo sprendimo (ES) 2022/382, kuriuo pagal Direktyvos 2001/55/EB 5 straipsnį nustatoma, kad iš Ukrainos yra perkeltųjų asmenų masinis srautas, ir pradėdama taikyti laikinąją apsaugą, 2 straipsnio 4 dalyje. Migracijos departamentas, nesutikdamas su minėtu teismo sprendimu, kreipėsi į LVAT su apeliaciniu skundu. Skunde Migracijos departamentas akcentavo, kad neginčija aplinkybių, jog pareiškėjas palaiko santykius su Ukrainos piliete, tačiau pareiškėjas neatitinka su užsieniečiais susijusioje nacionalinėje teisėje įtvirtintos šeimos nario sąvokos, todėl jis neturi teisės gauti leidimo laikinai gyventi laikinosios apsaugos pagrindu bei visų teisių ir privilegijų, kylančių iš šio leidimo.

2023 m. birželio 14 d. nutartyje LVAT konstatavo:

„53. [...] byloje yra duomenys, kurie nepaneigti atsakovo ir įvertinti pirmosios instancijos teismo, kad pareiškėjas pagal ginčui aktualų teisinį reguliavimą yra trečiosios šalies (Moldovos Respublikos) pilietis, kuris iki 2022 m. vasario 24 d. gyveno Ukrainoje kartu su šios valstybės piliete Y. L. emocinio prieraišumo bei kitų šeimyniniam gyvenimui būdingų aspektų lygmenyje, ir dėl Rusijos

karinės agresijos 2022 m. vasario 24 d. ar vėliau pasitraukė iš Ukrainos, kaip tai numatyta pirmosios instancijos teismo akcentuojamo Europos Tarybos 2022 m. kovo 4 d. įgyvendinimo sprendimo nuostatose, kuriose nurodomi tokie Ukrainos piliečių šeimos nariais esantys trečiųjų šalių piliečiai, fiziškai buvę ir gyvenę Ukrainoje iki 2022 m. vasario 24 d., kuriais yra ne tik asmens sutuoktinis, bet ir nevedęs nuolatinis partneris, jeigu pagal atitinkamos valstybės narės teisės aktus ar praktiką nesusituokusioms poroms nustatytos panašios sąlygos kaip ir susituokusioms poroms pagal jos su užsieniečiais susijusią nacionalinę teisę, kuo nagrinėjamu atveju yra Lietuvos Respublikos teisės sistema, grindžiama 1992 m. spalio 25 d. Konstitucija ir jos nuostatų oficialiąja doktrinine samprata, plėtojama Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo.

54. Teisėjų kolegija nepitaria apeliacinio skundo argumentams, inter alia dėl to, kad pareiškėjas nepateikė dokumentų, kad yra Ukrainos piliečio šeimos narys, kurie nėra grindžiami aktualia šeimos (šeimyninio gyvenimo) samprata Lietuvos Respublikos teisės sistemoje, ir pritaria pirmosios instancijos teismo argumentams, kurie paremti būtent tokia samprata. Todėl konstatuotina, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai vertino kaip nepagrįstus atsakovo argumentus, kad pareiškėjo dabar Lietuvoje kartu su Y. L. atliekamas buto nuomojimasis ir gyvenimas jame kartu bei bendras naudojimasis automobiliu ar anglų kalbos mokymasis esą neturi nieko bendro su ginčijamu sprendimu. Šios aplinkybės, kaip pagrįstai vertino pirmosios instancijos teismas, patvirtina pareiškėjo dėstomų aplinkybių, t. y. pareiškėjo ir Y. L. bendro šeimyninio gyvenimo kartu Ukrainoje tęsinį Lietuvoje. [...].

55. Akcentuotina, kad pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – ir EŽTT) jurisprudenciją, nurodomą Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje, pvz., 2023 m. gegužės 10 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A-1714-415/2023, Konvencijos 8 straipsnis garantuoja teisę į šeimos gyvenimo gerbimą, nors ir nenustato tiesioginės pareigos valstybei įsileisti užsieniečius šeimos susijungimo pagrindu (žr., pvz., EŽTT 1985 m. gegužės 28 d. sprendimą byloje Abdulaziz, Cabales ir Balkandali prieš Jungtinę Karalystę, pareiškimų Nr. 9214/80, 9473/81, 9474/81; 1996 m. lapkričio 28 d. sprendimą byloje Ahmut prieš Olandiją, pareiškimo Nr. 21702/93, ir kt.), tačiau reikalauja nustatyti ir įvertinti, ar konkrečiu atveju tarp šeimos narių egzistuoja faktiniai šeimos santykiai ir šeimos gyvenimas (žr., pvz., EŽTT 2008 m. liepos 17 d. sprendimo byloje X prieš Kroatiją, pareiškimo Nr. 1122/04, 37 p.), t. y. ar tarp asmenų egzistuoja artimas ryšys ir asmenys yra sukūrę savo namus, kiek laiko gyvena kartu, ar nėra aplinkybių, kurios paneigtų faktinio šeimos gyvenimo egzistavimą, ar teisės į šeimos gyvenimą ribojimai yra būtini demokratinėje visuomenėje bei proporcingi siekiamam teisėtam tikslui (žr., pvz., EŽTT 1997 m. rugsėjo 26 d. sprendimą byloje Mehemi prieš Prancūziją, pareiškimo Nr. 25017/94).

[...]

58. Ginčo baigtį lemia ne apeliaciniame skunde pabrėžiamos aplinkybės, kad pareiškėjas yra Moldovos Respublikos pilietis ir nepateikė duomenų, o Departamentas nenustatė, kad jis negali grįžti į Moldovą dėl Įstatymo 1301 straipsnyje nurodytų aplinkybių arba kad jo negalima grąžinti į Moldovos Respubliką Įstatymo 130 straipsnio 1, 2, 4 dalyse nurodytais atvejais, bet tai, kad pagal byloje taikytiną teisinį reguliavimą, kuris tinkamai įvertintas ir taikytas pirmosios instancijos teisme, pareiškėjas turi teisinį pagrindą teikti prašymą dėl leidimo laikinai gyventi Lietuvoje išdavimo, kadangi, pagal pirmosios instancijos teismo įvertintus byloje

esančius ir atsakovo nepaneigtus duomenis, yra toks 2022 m. vasario 24 d. ar vėliau pasitraukęs iš Ukrainos dėl Rusijos karinės agresijos **trečiosios šalies (Moldovos Respublikos) pilietis, kuris yra (buvo) kartu su juo iki 2022 m. vasario 24 d. Ukrainoje gyvenusios ir emocinio prieraišumo bei kitais šeimyniniam gyvenimui priskirtiniais požymiais susijusios Ukrainos pilietės Y. L. bendrai sukurtos šeimos narys, kas atitinka Lietuvos Respublikos Konstitucijoje nurodomos šeimos, sudaromos ne vien santuokos pagrindu, oficialiąją doktrininę sampratą, kuria grindžiama Lietuvos teismų praktika.** Todėl nagrinėjamu atveju yra pagrindas paneigti apeliacinio skundo poziciją, kuri niekaip nesusieta su oficialiąja konstitucine šeimos sampratos doktrina, ir pritarti pirmosios instancijos teismo pozicijai, kuri grindžiama tokios doktrinos kontekste daroma išvada, kad **Europos Tarybos 2022 m. kovo 4 d. įgyvendinimo sprendimo (ES) 2022/382 2 straipsnio 4 dalies formuluotė pateikia nuorodą ne tik į valstybės narės teisės aktus, bet ir valstybės narės praktiką, kuri apima valstybės narės teismų formuojamą praktiką, vertinant nesusituokusioms poroms nustatytas sąlygas.**“

Ypatingo dėmesio vertas ir 2023 m. birželio 14 d. nutarties 18-19 punktuose perteikiamas Vilniaus apygardos administracinio teismo išaiškinimas, į kurį LVAT kelis kartus referuoja bei kuriam pritaria:

„18. Teismas sutiko su atsakovu, kad pagal Įstatymo 2 straipsnio 26 dalį šeimos nariais yra laikomi sutuoktiniai, partnerystę įregistravę asmenys ir jų (arba vieno iš jų) vaikai iki tam tikro amžiaus bei giminytės ryšiais susiję išlaikytiniai. Tačiau, teismo vertinimu, **Europos Tarybos 2022 m. kovo 4 d. įgyvendinimo sprendimo (ES) 2022/382 2 straipsnio 4 dalies formuluotė pateikia nuorodą ne tik į valstybės narės teisės aktus, bet ir valstybės narės praktiką, kuri, be abejonės,**

apima valstybės narės teismų formuojamą praktiką, vertinant nesusituokusioms poroms nustatytas sąlygas. Konstitucinis Teismas 2011 m. rugsėjo 28 d. nutarime pažymėjo, kad konstitucinė šeimos samprata negali būti kildinama tik iš santuokos instituto, įtvirtinto Konstitucijos 38 straipsnio 3 dalies nuostatose. Tai, kad santuokos ir šeimos institutai yra įtvirtinti tame pačiame Konstitucijos 38 straipsnyje, rodo neatsiejamą ir neginčijamą santuokos ir šeimos ryšį. Santuoka yra vienas iš šeimos konstitucinio instituto pagrindų šeimos santykiams kurti. Tai yra istoriškai susiklostęs šeimos modelis, neabejotinai turintis išskirtinę vertę visuomenės gyvenime, užtikrinantis Tautos ir valstybės gyvybingumą bei istorinį išlikimą. Tačiau tai nereiškia, kad pagal Konstituciją, inter alia jos 38 straipsnio 1 dalies nuostatas, nėra saugomos ir ginamos kitokios nei santuokos pagrindu sudarytos šeimos, inter alia santuokos nesudariusių vyro ir moters bendras gyvenimas, kuris grindžiamas pastoviais emocinio prierašumo, tarpusavio supratimo, atsakomybės, pagarbos, bendro vaikų auklėjimo ir panašiais ryšiais bei savanorišku apsisprendimu prisiimti tam tikras teises ir pareigas, kurie yra konstitucinių motinystės, tėvystės ir vaikystės institutų pagrindas. Konstitucinis Teismas pabrėžė, kad **konstitucinė šeimos samprata grindžiama šeimos narių tarpusavio atsakomybe, supratimu, emociniu prierašumu, pagalba ir panašiais ryšiais bei savanorišku apsisprendimu prisiimti tam tikras teises ir pareigas, t. y. santykių turiniu, o šių santykių išraiškos forma konstitucinei šeimos sampratai esminės reikšmės neturi;** iš Konstitucijos 38 straipsnio 1 dalies kylanti valstybės pareiga įstatymais ir kitais teisės aktais nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų šeimos, kaip konstitucinės vertybės, apsaugą, suponuoją valstybės pareigą ne tik nustatyti teisinį reguliavimą, kuriuo inter alia būtų sudarytos prielaidos šeimai tinkamai funkcionuoti, būtų stiprinami šeimos santykiai, ginamos šeimos narių teisės ir teisėti interesai, bet ir įstatymais ir kitais teisės aktais taip sureguliuoti šeimos santykius,

kad nebūtų sudaroma prielaidų diskriminuoti šeimos santykių dalyvių (kaip antai santuokos neįregistravusių bendrai gyvenančių vyro ir moters, jų vaikų (jvaikių), vieno iš tėvų, auginančio vaiką (jvaikį), ir kt.).

19. Teismas pažymėjo, kad minėtame Konstitucinio Teismo nutarime buvo konstatuota, jog **konstitucinė šeimos samprata turi būti aiškinama atsižvelgiant ir į tarptautinius Lietuvos valstybės įsipareigojimus, kuriuos ji prisiėmė ratifikavusi Konvenciją.** Konstitucinis Teismas rėmėsi Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – ir EŽTT) pateiktais išaiškinimais ir nurodė, kad **EŽTT jurisprudencijoje analizuojama šeimos samprata neapsiriboja tradicinės šeimos, kuriamos santuokos pagrindu, sąvoka. EŽTT ne kartą yra pažymėjęs, kad Konvencijos 8 straipsnio prasme yra ginami ir kiti bendro gyvenimo santykiai, kuriuos apibūdina asmenų tarpusavio ryšių pastovumas, prisiimtų įsipareigojimų pobūdis, bendrų vaikų turėjimas ir kt. Pagal Konstitucinio Teismo pateiktus išaiškinimus, šeimos nariu yra laikomi ne tik sutuoktiniai ar partnerystę įregistravę asmenys (Įstatymo 2 straipsnio 26 punktą), bet ir asmenys su kuriuo asmuo bendrai gyvena neįregistravęs santuokos.“**

Nagrinėjamu atveju Lietuvos teismai vertino Europos Sąjungos Tarybos 2022 m. kovo 4 d. įgyvendinimo sprendimo (ES) 2022/382 2 straipsnio 4 dalies (a) punkto nuostata, kuria remiantis „šeimos nariu“, be kita ko, laikomas „asmens sutuoktinis arba **nevedęs nuolatinis partneris, jeigu pagal atitinkamos valstybės narės teisės aktus ar praktiką nesusituokusioms poroms nustatytos panašios sąlygos kaip ir susituokusioms poroms pagal jos su užsieniečiais susijusią nacionalinę teisę**“. Remiantis teismų pateiktais išaiškinimais, toks apibrėžimas apima ne tik teisės aktuose pateiktą „šeimos narių“ apibrėžimą, tačiau ir Lietuvos

teismų formuojamą praktiką, o būtent - Konstitucijos nuostatų oficialiąją doktrininę sampratą, plėtojamą Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo. LVAT pateiktas išaiškinimas yra savaime aiškus ir nedviprasmiškas, tačiau svarbu atkreipti dėmesį į tai, jog jis turi įtakos ne tik Europos Sąjungos Tarybos įgyvendinimo sprendimo (ES) 2022/382 nuostatų taikymą sprendžiant dėl laikinosios apsaugos suteikimo, tačiau ir atitinkamo prieglobsčio srities *acquis*, kuriame pateikiamas analogiškas „šeimos narių“ sąvokos apibrėžimas.

Pavyzdžiui, Europos Parlamento ir Tarybos 2011 m. gruodžio 13 d. direktyvos 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų 2 straipsnio (j) punkte nustatyta, kad „šeimos nariu“ laikomas „**tarptautinės apsaugos gavėjo sutuoktinis arba nesantuokinis partneris, su kuriuo sieja stabilūs santykiai, kai atsižvelgiant į atitinkamos valstybės narės teisę ar praktiką pagal trečiųjų šalių piliečiams taikomą jos teisę nesantuokinės poros prilyginamos santuokinėms poroms**“.

Beveik neabejotina, kad 2023 m. birželio 14 d. nutartyje LVAT pateiktas išaiškinimas visa apimtimi taikytinas ir šiai nuostatai, o tai reiškia – ir priimant sprendimus dėl prieglobsčio suteikimo bei užtikrinant galimybę išsaugoti šeimos vientisumą vadovaujantis direktyvos 2011/95/ES 23 straipsniu.

Remiantis Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 26 d. direktyvos 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo, 2 straipsnio (c) punktu, „šeimos nariu“ laikomas „**prašytojo (-os) sutuoktinis (-ė) arba nesantuokinis (-ė) jo (jos) partneris (-ė), su kuriuo nusistovėjęs pastovus ryšys, jei pagal atitinkamos valstybės narės teisę arba praktiką**

su trečiųjų šalių piliečiais susijusioje teisėje poros, nesančios santuokoje, tam tikru mastu yra prilyginamos sutuoktiniams“.

Vėl gi, beveik neabejotina, kad 2023 m. birželio 14 d. nutartyje LVAT pateiktas išaiškinimas visa apimtimi taikytinas ir priimant sprendimus, susijusius su prieglobsčio prašytojų priėmimo sąlygomis, įskaitant apgyvendinimą ir sulaikymą.

Galiausiai, remiantis Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 26 d. reglamento (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai, 2 straipsnio (g) punktu, „šeimos nariu“ laikomas „**prašytojo sutuoktinis arba su juo pastovius santykius palaikantis nesantuokinis partneris tais atvejais, kai pagal atitinkamos valstybės narės teisę ar praktiką nesantuokinės poros jos teisės aktais dėl trečiųjų šalių piliečių prilyginamos santuokinėms poroms**“.

Analogiškai, 2023 m. birželio 14 d. nutartyje LVAT pateiktas išaiškinimas turėtų būti visa apimtimi taikomas ir sprendžiant dėl valstybės narės, atsakingos už prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimą, nustatymo remiantis minėtu reglamentu. Šiuo klausimu papildomai pažymėtina, kad atsakingos valstybės narės nustatymo kriterijai yra taikomi tokia tvarka, kokia jie pateikti reglamento (ES) Nr. 604/2013 III skyriuje (reglamento 7 straipsnis). Vertinant numatytų kriterijų hierarchiją, pastebėtina, kad šeimos ryšiai su asmenimis, kuriems atitinkamoje valstybėje narėje suteiktas prieglobstis (reglamento 9 straipsnis), arba kurių prašymai suteikti prieglobstį yra nagrinėjami (reglamento 10 straipsnis), turi pirmenybę tiek asmens turimų dokumentų (reglamento 12 straipsnis), tiek pirmosios šalies, į kurią asmuo atvyko (reglamento 13 straipsnis), atžvilgiu. Atsižvelgus į tai, kad Lietuvoje jau buvo ginčų,

susijusių su nesantuokinių partnerių išskyrimu taikant reglamentą (ES) Nr. 604/2013, LVAT pateiktas išaiškinimas neabejotinai turės poveikį Migracijos departamento praktikos vystymuisi.

Papildomai paminėtina, kad, remiantis teismų išaiškinimais, „šeimos“ sąvoka yra grindžiama asmenų tarpusavio atsakomybe, supratimu, emociniu prierašumu, pagalba ir panašiais ryšiais bei savanorišku apsisprendimu prisiimti tam tikras teises ir pareigas, t. y. santykių turiniu. Pažymėtina, kad būtent šie santykių elementai įvertinami, sprendžiant dėl leidimų gyventi išdavimo, kai kyla įtarimų, jog sudaryta santuoka yra fiktyvi [2]. Tokiu atveju, siekiant patikrinti, ar asmenis iš tikrųjų sieja šeiminiai ryšiai,

atliekamos jų apklausos, taip pat apklausiami kaimynai, tėvai, surenkama kita aktuali informacija. Šis teisės aktų reglamentuotas įvertinimas, ar santuoka yra fiktyvi, yra savotiškas „testas“, kurį taikant vertinamas ne tiek santuokos formalaus registravimo faktas, kiek šeimos narių santykių turinys. Nenustačius šeimyniniam gyvenimui būdingų aspektų, laikomasi prielaidos, kad santuoka yra fiktyvi. Taikant teismų išaiškintą konstitucinę šeimos sampratą, siūlome pritaikyti šį „testą“ bei vertinti nesusituokusių asmenų tarpusavio santykių turinį remiantis analogiškais kriterijais. Tokiu atveju, šeimyniniam gyvenimui būdingų aspektų patvirtinimas pagrįstų prielaidą, jog nesantuokinius partnerius sieja šeiminiai ryšiai.

II. „POLITINIŲ ĮSITIKINIMŲ“ SĄVOKA

A. 2023 M. SAUSIO 12 D. EUROPOS SĄJUNGOS TEISINGUMO TEISMO PREJUDICINIS SPRENDIMAS BYLOJE C-280/21 [3] IR 2023 M. BIRŽELIO 14 D. LVAT SPRENDIMAS ADMINISTRACINĖJE BYLOJE NR. EA-1191-624/2023 [4]

BYLOS ESMĖ: Pareiškėjas kreipėsi į LVAT su skundu dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo 2021 m. sausio 21 d. sprendimo, kuriuo jo skundas dėl Migracijos departamento atsisakymo suteikti prieglobstį buvo atmestas. Atsižvelgus į byloje keliamus klausimus, susijusius su persekiojimo dėl politinių įsitikinimų sąvokos aiškinimu, bei taikytiną teisinį reglamentavimą, LVAT sustabdė bylos nagrinėjimą bei kreipėsi į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą šiuo klausimu [5]:

„Ar pasipriešinimas neteisėtai veikiančiais korupciškai įtakingai grupei, kuri susidorojimą su prieglobsčio prašytoju vykdo per valstybės aparatą ir nuo kurio dėl valstybėje išsikerojusios korupcijos nėra įmanoma teisėtai apsiginti, prilyginamas priskiriamiems politiniams įsitikinimams (angl. attributed political opinion) Direktyvos 2011/95/ES 10 straipsnio prasme?“

Išnagrinėjęs LVAT prašymą, 2023 m. sausio 12 d. sprendimu byloje P. I. (bylos Nr. C-280/21) Europos Sąjungos Teisingumo Teismas išaiškino, kad:

„2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliiečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų 10 straipsnio 1 dalies e punktas ir 2 dalis turi būti aiškinami taip:

sąvoka „politinės pažiūros“ apima tarptautinės apsaugos prašytojo, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio h ir i punktus, bandymus teisinėmis priemonėmis apginti savo asmeninius turtinius ir ekonominius interesus nuo neteisėtai veikiančių nevalstybinių subjektų, kai šie dėl su atitinkama valstybe palaikomų korupcinių ryšių prieš prašytoją pasitelkia netgi jos teisėsaugą, jeigu persekiojimo vykdytojai šiuos bandymus suvokia kaip prieštaravimą ar pasipriešinimą su jais pačiais ar jų politika ir (arba) jų metodais susijusioje srityje.“

Atsižvelgus į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo pateiktą išaiškinimą, 2023 m. birželio 14 d. LVAT patenkino pareiškėjo apeliacinį skundą bei panaikino skundžiamą Vilniaus apygardos administracinio teismo sprendimą, taip pat panaikino Migracijos departamento sprendimą, kuriuo pareiškėjui buvo atsisakyta suteikti prieglobstį, ir įpareigojo Migracijos departamentą iš naujo išnagrinėti pareiškėjo prašymą suteikti prieglobstį. Pasisakydamas dėl rizikos patirti persekiojimą dėl politinių įsitikinimų, 2023 m. birželio 14 d. sprendimo 34-38 bei 44 punktuose LVAT konstatavo:

„34. 2023 m. sausio 12 d. priimtame sprendime P.I. prieš Migracijos departamentą prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, byloje C 280/21 Teisingumo Teismas pirmiausia nurodė, kad sąvoka „politinės pažiūros“ turi būti aiškinama plačiai, be kita ko, atsižvelgiant į saviraiškos ir informacijos laisvę įtvirtinantį Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 11 straipsnį.

Atitinkamai, referuodamas į šios normos aiškinimui aktualią Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudenciją, Teisingumo Teismas nurodė, kad sąvoka „politinės pažiūros“ apima bet kokias pažiūras, įsitikinimus ar tikėjimą, kurie nebūtinai yra tiesioginio ir betarpiško politinio pobūdžio, tačiau pasireiškia veiksmais ar neveikimu, kuriuos Direktyvos 2011/95/ES 6 straipsnyje nurodyti persekiojimo vykdytojai suvokia kaip patenkančius į su jais pačiais ar jų politika ir (arba) jų metodais susijusią sritį ir atspindinčius prieštaravimą ar pasipriešinimą jiems (Teisingumo Teismo Sprendimo P. I. 26–32 p.).

35. Siekdamas nustatyti tokių pažiūrų egzistavimą ir priežastinį ryšį tarp jų ir persekiojimo veiksmų, kompetentingos valstybių narių institucijos, Teisingumo Teismo vertinimu, turi atsižvelgti į bendrą pabėgėlio statuso prašytojo kilmės šalies kontekstą, be kita ko, politiniu, teisiniu, teismų, istoriniu ir sociokultūriniu aspektais. Šiame kontekste pažymėdamas savo praktiką, kurioje Direktyvos 2011/95/ES 10 straipsnio kontekste buvo nagrinėtas prieglobsčio prašytojo atsisakymas atlikti karo tarnybą tos direktyvos 9 straipsnio 2 dalies e punkte nurodytomis sąlygomis (byla C 238/19), taip pat dalyvavimas pateikiant peticiją prieš savo kilmės šalį Europos Žmogaus Teisių Teisme (byla C 652/16), Teisingumo Teismas priminė, kad tam tikrų pažiūrų, įsitikinimų ar tikėjimo, kurie nėra tiesioginio ir betarpiško politinio pobūdžio, išreiškimas veiksmu ar neveikimu – atsižvelgiant į specifinį prašytojo kilmės šalies kontekstą – gali lemti tai, kad „persekiojimo vykdytojai“ tokioms pažiūroms, įsitikinimams ar tikėjimui priskirs „politinių pažiūrų“, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 10 straipsnio 1 dalies e punktą ir 2 dalį, pobūdį. Teisingumo Teismo vertinimu, tas pats pasakytina apie pabėgėlio statuso prašytojo bandymus ginti savo interesus teisme, reiškiant ieškinius prieš jį neteisėtai veikiantiems nevalstybiniam subjektams, kai šie subjektai dėl su valstybe palaikomų korupcinių ryšių gali prieš prašytoją pasitelkti jos

teisėsaugą, net jeigu prašytojo ieškinys buvo grindžiamas jo asmeninių turtinių ir ekonominių interesų apsauga (Teisingumo Teismo Sprendimo P. I. 33–37 p.).

36. Apibendrinamas, Teisingumo Teismas sprendė, kad Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies e punktas ir 2 dalis turi būti aiškinami taip, jog sąvoka „politinės pažiūros“ apima tarptautinės apsaugos prašytojo, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio h ir i punktus, bandymus teisinėmis priemonėmis apginti savo asmeninius turtinius ir ekonominius interesus nuo neteisėtai veikiančių nevalstybinių subjektų, kai šie dėl su atitinkama valstybe palaikomų korupcinių ryšių prieš prašytoją pasitelkia netgi jos teisėsaugą, jeigu persekiojimo vykdytojai šiuos bandymus suvokia kaip prieštaravimą ar pasipriešinimą su jais pačiais ar jų politika ir (arba) jų metodais susijusioje srityje.

37. Minėtas Teisingumo Teismo išaiškinimas atskleidžia, kad politinių įsitikinimų, kaip „konvencinės“ persekiojimo priežasties, sąvoka neapsiriboja prieglobsčio prašytojo įsitikinimais, tikėjimu ar pažiūromis, tiesiogiai susijusiomis su politika, atsižvelgiant į tradicinę šio termino sampratą. Iš tiesų, **siekiant nustatyti, ar prieglobsčio prašytojo veiksmai ar neveikimas laikytini politiniais įsitikinimais Direktyvos 2011/95/ES 10 straipsnio prasme, atitinkamas reikšmingų teisių ir faktinių aplinkybių vertinimas turi būti atliekamas, atsižvelgiant į persekiojimo vykdytojų perspektyvą, o būtent, ar prieglobsčio prašytojo veiksmus ar neveikimą persekiojimo vykdytojai konkrečiu nagrinėjamu atveju suvokia, kaip prieštaravimą ar pasipriešinimą su jais pačiais ar jų politika ir (arba) jų metodais susijusioje srityje. Taigi, prieglobsčio prašytojo veiksmų ar neveikimo tikrieji tikslai ir motyvai šiuo aspektu lemiamos reikšmės neturi – net ir konkrečios asmeninės naudos siekiu pagrįstas prieglobsčio prašytojo elgesys savaime neeliminuoja galimybės jį**

kvalifikuoti kaip politinių įsitikinimų Direktyvos 2011/95/ES 10 straipsnio prasme išraišką, jei jam „politinį“ pobūdį – kaip jis aiškinamas Teisingumo Teismo praktikoje – konkrečiu atveju priskiria persekiojimo vykdytojai.

38. Siekiant deramai atskleisti persekiojimo vykdytojų perspektyvą, neabejotinai aktualiu ir reikšmingu laikytinas bendras pabėgėlio statuso prašytojo kilmės šalies kontekstas inter alia politiniu, teisiniu, teismų, istoriniu ir sociokultūriniu aspektais. Taigi, yra būtinas kompleksinis visų šiuo aspektu reikšmingų teisinių ir faktinių aplinkybių vertinimas. Akcentuotina, kad, kaip nurodė Teisingumo Teismas, valstybės narės kompetentingoms institucijoms tenka pareiga atsižvelgti į tai, kad gali būti labai sunku pateikti tiesioginių įrodymų, jog kilmės valstybės valdžios institucijos tam tikrą prašytojo veiksmą ar neveikimą gali suvokti kaip „politinių pažiūrų“ išraišką. Todėl šios valdžios institucijos, atsižvelgdamos į visas aplinkybes, turi įvertinti, ar politinės pažiūros, kurias persekiojimo vykdytojai priskiria prašytojui, yra tikėtinos (Teisingumo Teismo Sprendimo P. I. 38–39 p.).

[...]

44. Išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, ginčijamo Sprendimo turinys atskleidžia, kad nagrinėdamas pareiškėjo prieglobsčio prašymą, atsakovas reikšmingų teisinių bei faktinių aplinkybių iš esmės neanalizavo ir nevertino konkrečiai politinių įsitikinimų, kaip „konvencinių“ persekiojimo priešasčių, aspektu. Aptardamas pareiškėjo pateiktas tam tikras ekspertų išvadas, kuriose akcentuojamas pareiškėjo „politinis persekiojimas“, atsakovas nurodė, kad pabėgėlio sąvokos kontekste persekiojančio vykdomas „politinis persekiojimas“ (kad ir kaip apibrėžtas) nėra tolygus persekiojamojo „politiniams įsitikinimams“. Pažymėta, kad siekiu asmenį pripažinti pabėgėliu, jam gresiantis

persekiojimas (arba apsaugos nuo tokio persekiojimo nebuvimas) turi būti nulemtas jo politinių įsitikinimų (tikrųjų ar jam priskiriamų); „pabėgėlio“ apibrėžime, pasak atsakovo, nereferuojama į „politinį persekiojimą“, „politinius motyvus“, „politines priežastis“, „politinius tikslus“, o kalbama apie asmens „politinius įsitikinimus“, kurie nulėmė jo persekiojimą. Atsakovas deklaratyviai nurodė politinių įsitikinimų sąvokos turiniui aktualią Tvarkos aprašo 116.1.8. papunkčio nuostatą, tačiau vadovaudamasis joje (ar kitose nagrinėjamu aspektu aktualiose teisės normose) nustatytu reguliavimu neatliko tyrimo nustatytų reikšmingų aplinkybių motyvuoto vertinimo ir kvalifikavimo, kuris būtų implikavęs pagrįstą išvadą dėl politinių įsitikinimų, kaip „konvencinės“ persekiojimo priežasties (ne)buvimo. Galiausiai, ginčijamo Sprendimo turinys išplėstinei teisėjų kolegijai nesudaro pagrindo konstatuoti, kad analizuodamas ir vertindamas pareiškėjo nurodyto persekiojimo priežastis, atsakovas būtų laikęsis iš esmės analogiško politinių įsitikinimų sąvokos aiškinimo, kokį Sprendime P. I. pateikė Teisingumo Teismas.“

Nagrinėjamu atveju teismas išaiškino, kad priskiriamų politinių įsitikinimų vertinimas turi būti atliekamas, atsižvelgiant būtent į persekiojimo vykdytojų perspektyvą, o paties prieglobsčio prašytojo veiksmų ar neveikimo tikrieji tikslai ir motyvai šiuo aspektu lemiamos reikšmės neturi. Tokiu būdu, jeigu prieglobsčio prašytojo veiksmus ar neveikimą persekiojimo vykdytojai konkrečiu atveju suvokia, kaip prieštaravimą ar pasipriešinimą su jais pačiais ar jų politika ir (arba) jų metodais susijusioje srityje, tai laikytina „persekiomu dėl politinių įsitikinimų“ „pabėgėlio“ sąvokos kontekste, nepriklausomai nuo prieglobsčio prašytojo veiksmų ar neveikimo tikslų, motyvų ar turinio.

B. 2023 M. RUGSĖJO 21 D. EUROPOS SAJUNGOS TEISINGUMO TEISMO PREJUDICINIS SPRENDIMAS BYLOJE C-151/22 [6] IR 2023 M. RUGSĖJO 26 D. VILNIAUS APYGARDOS ADMINISTRACINIO TEISMO SPRENDIMAS ADMINISTRACINĖJE BYLOJE NR. E13-11088-931/2023

BYLOS ESMĖ: Pareiškėjas kreipėsi į Vilniaus apygardos administracinį teismą su skundu dėl Migracijos departamento sprendimo, kuriuo jam buvo atsisakyta suteikti prieglobstį. Atsižvelgus į byloje keliamus klausimus, susijusius su persekiojimo dėl politinių įsitikinimų sąvokos aiškinimu, pareiškėjas prašė teismo kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą arba stabdyti bylos nagrinėjimą iki Europos Sąjungos Teisingumo Teismo priiis prejudicinį sprendimą byloje C-151/22, kurioje Nyderlandų teismas pateikė tokius klausimus [7]:

„1. Ar Priskyrimo direktyvos 10 straipsnio 1 dalies e punkta reikia aiškinti taip, kad persekiojimo dėl politinių pažiūrų pagrindu gali remtis ir prašytojai, kurie tik teigia turintys ir (arba) reiškiantys politinę nuomonę, bet joks galimas persekiojimo vykdytojas jų buvimo kilmės šalyje laikotarpiu ir atvykus į priimančiąją valstybę neišreiškė dėl jų įtarimų?“

2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai ir dėl to pakanka vien politinės nuomonės, kad ji būtų kvalifikuojama kaip politinės pažiūros, kokią reikšmę reikėtų teikti šių pažiūrų, įsitikinimų ar tikėjimo tvirtumui ir užsieniečio veiksams pagal šias pažiūras, nagrinėjant ir vertinant prieglobsčio prašymą, t. y. tikrinant, kiek reali yra šio prašytojo nurodyta persekiojimo baimė?

3. Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai, ar taikomas standartas, kad šios politinės pažiūros turi būti giliai įsišaknijusios, o jei ne, koks yra standartas ir kaip jis turi būti taikomas?

4. Jei standartas yra toks, kad šios politinės pažiūros turi būti giliai įsišaknijusios, ar galima tikėtis, kad prašytojas, kuris neįrodo, jog turi giliai įsišaknijusias politines pažiūras, grįžęs į savo kilmės šalį susilaikys nuo savo politinių pažiūrų reiškimo, siekdamas nesukelti įtarimų galimam persekiojimo vykdytojui?“

Išnagrinėjęs Nyderlandų teismo prašymą, 2023 m. rugsėjo 21 d. sprendimu byloje C-151/22 Europos Sąjungos Teisingumo Teismas išaiškino, kad:

„1. 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų 10 straipsnio 1 dalies e punktas ir 2 dalis turi būti aiškinami taip:

tam, kad prašytojo pažiūros, įsitikinimai ar tikėjimas, jo kilmės šalyje dar nekėlę galimų persekiojimo vykdytojų įtarimų, galėtų patekti į sąvoką „politinės pažiūros“, pakanka, kad šis prašytojas tvirtintų turintis ar reiškiantis tokias pažiūras, įsitikinimus ar tikėjimą. Tai neturi įtakos vertinant prašytojo baimės būti persekiojamam dėl tokių politinių pažiūrų pagrįstumą.

2. Direktyvos 2011/95 4 straipsnio 3–5 dalys turi būti aiškinamos taip:

vertindamos prašytojo baimės būti persekiojamam dėl politinių pažiūrų pagrįstumą valstybių narių

kompetentingos institucijos turi atsižvelgti į tai, kad dėl to, kaip tvirtai prašytojas šias pažiūras reiškia, arba dėl veiksmų, kurių jis galbūt ėmėsi jas propaguodamas, šios pažiūros galėjo arba galėtų kelti įtarimų galimiems persekiojimo vykdytojams šio prašytojo kilmės šalyje. Vis dėlto nereikalaujama, kad šios prašytojo pažiūros būtų taip giliai įsiskabinusios, kad grįžęs į kilmės šalį jis negalėtų susilaikyti nuo jų reiškimo ir dėl to kiltų persekiojimo veiksmų, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 9 straipsnį, rizika.“

Atsižvelgus į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo pateiktą išaiškinimą, 2023 m. rugsėjo 26 d. Vilniaus apygardos administracinis teismas patenkino pareiškėjo skundą, panaikino Migracijos departamento sprendimą, kuriuo pareiškėjui buvo atsisakyta suteikti prieglobstį, ir įpareigojo Migracijos departamentą iš naujo išnagrinėti pareiškėjo prašymą suteikti prieglobstį. Pasisakydamas dėl rizikos patirti persekiojimą dėl politinių įsitikinimų, 2023 m. rugsėjo 26 d. sprendime Vilniaus apygardos administracinis teismas konstatavo:

„ESTT 2023 m. rugsėjo 21 d. priėmė prejudicinį sprendimą minėtoje byloje kurioje pateikė atsakymą, kad Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies e punktas ir 2 dalis turi būti aiškinami taip, jog tam, kad prašytojo pažiūros, įsitikinimai ar tikėjimas, jo kilmės šalyje dar nekėlę galimų persekiojimo vykdytojų įtarimų, galėtų patekti į sąvoką „politinės pažiūros“, pakanka, kad šis prašytojas tvirtintų turintis ar reiškiantis tokias pažiūras, įsitikinimus ar tikėjimą. Tai neturi įtakos vertinant prašytojo baimės būti persekiojamam dėl tokių politinių pažiūrų pagrįstumą.

Teisėjų kolegijos vertinimu, nagrinėjamoje byloje pareiškėjas pakankamai įrodė turintis „politines pažiūras“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies e punktą.

Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – ir EŽTT) 2022 m. kovo 22 d. sprendime T. K. ir kiti prieš Lietuvą, nurodė, jog tais atvejais, kai pareiškėjas tvirtina, kad priklauso grupei, su kuria sistemingai elgiamasi netinkamai, Konvencijos 3 straipsnio apsauga pradedama taikyti, kai pareiškėjas, prireikus remdamasis naujausiomis nepriklausomų tarptautinių žmogaus teisių apsaugos asociacijų ataskaitomis ar vyriausybės šaltiniais, įrodo, kad yra rimtų priežasčių manyti, kad toks elgesys egzistuoja ir kad jis tokiai grupei priklauso. Tokiomis aplinkybėmis Teismas nereikalauja, kad pareiškėjas įrodytų, jog yra kitų ypatingų skiriamųjų požymių, jei dėl to 3 straipsnyje numatyta apsauga taptų iliuzinė. Tai bus nustatyta atsižvelgiant į pareiškėjo pasakojimą ir informaciją apie atitinkamos grupės padėtį valstybėje, į kurią ji planuojama išsiųsti (sprendimo 75 p.).

Nagrinėjamu atveju surinkta kilmės valstybės informacija patvirtina, jog (duomenys neskelbtini) sistemingai persekiojami ne tik žurnalistai, opozicijos veikėjai, studentai, menininkai, tačiau ir eiliniai piliečiai, išėję į gatves pareikšti savo nuomonės arba tiesiog komentuojantys pareigūnų veiksmus internete, t. y. visi bet kokiomis priemonėmis ir būdais kritikuojantys šalies valdžią ir režimą.

Atsakovo atstovė teismo posėdyje šios informacijos nepaneigė, t. y. negalėjo atsakyti į klausimą ar Migracijos departamentas turi informacijos, kad (duomenys neskelbtini) yra persekiojami tik aršiai reiškiantys kritiką šalies valdžiai asmenys ir aktyvūs socialinių tinklų dalyviai.

[...] Remiantis EŽTT 2022 m. kovo 22 d. sprendime pateiktu išaiškinimu, svarbu nustatyti, kad su tam tikra grupe asmenų kilmės valstybėje yra elgiamasi netinkamai ir kad pareiškėjas tokiai grupei priklauso. Nustačius šias dvi aplinkybes, nereikalaujama, kad pareiškėjas įrodytų, jog yra kitų skiriamųjų požymių [...].

[...]

Teismo posėdyje atsakovo atstovė pabrėžė, kad Sprendimas nesuteikti prieglobsčio priimtas įvertinus aplinkybę, kad prieglobsčio prašytojas nepateikė įrodymų apie tai, kad prieš išvykstant iš (duomenys neskelbtini), pareiškėjas susidūrė su persekiojimu. Teismas šiuos argumentus vertina kritiškai. Visų pirma, EŽTT yra nurodęs, kad nors ankstesnis persekiojimas ar netinkamas elgesys būtų labai svarbūs pripažįstant persekiojimo ateityje grėsmę, tokių aplinkybių nebuvimas nėra lemiamas veiksnys (žr. A.S.N. ir kiti prieš Nyderlandus, Nr. 68377/11 ir 530/11, 2020 m. vasario 25 d., ir ten minimos bylos).

[...] Teisėjų kolegijos vertinimu, atsakovas nagrinėjamu atveju privalėjo vertinti ne aplinkybes apie pareiškėjo patirtą pavojų prieš išvykstant iš (duomenys neskelbtini), o kas atsitiks, jei pareiškėjas grąžintas į (duomenys neskelbtini) toliau savo veiksmais nepalaikys (duomenys neskelbtini) režimo. Migracijos departamentas tinkamai neįvertino, ar (duomenys neskelbtini) su asmenimis, atsidūrusiais panašioje situacijoje kaip pareiškėjas, elgiamasi netinkamai. Užuot tai vertinęs, atsakovas susitelkė į tai, kad praeityje pareiškėjas nepatyrė grasinimų ar persekiojimo, iš kilmės valstybės išvyko ne bėgdamas nuo režimo, o šeimos susijungimo tikslais.

[...]

Atsakovas skundžiamame sprendime citavo kilmės valstybės informaciją apie tai, kad (duomenys neskelbtini) cenzūruojami reiškiantys neigiamą nuomonę apie šalies režimą. Tai pat nustatė, kad pareiškėjas kritikavo (duomenys neskelbtini) prezidentą [...], savo paskyroje dalinosi straipsniu apie save iš viešosios erdvės, kur jis pasakoja savo istoriją, [...]. Tačiau vertindamas minėtas faktines aplinkybes, atsakovas formaliai nurodė, jog mažai tikėtina, kad tokie pareiškėjo veiksmai patrauktų (duomenys neskelbtini) institucijų, prižiūrinčių internetinį turinį, dėmesį bei sąlygotų jų represinius

veiksnius prieglobsčio prašytojo atžvilgiu.

Kaip minėta, atsakovas nevertino, ar pareiškėjui toliau tęsiant savo veiklą (duomenys neskelbtini), t. y. kilmės valstybėje viešai reiškiant kritiką valdžiai ir dalyvaujant protestuose, [...] yra tikimybė, kad pareiškėjas susidurs su (duomenys neskelbtini) valdžios represijomis.

Teismo įsitikinimu, minėtos aplinkybės yra svarbios, jas būtina įvertinti tam, kad būtų tinkamai išnagrinėtas pareiškėjo prieglobsčio prašymas. Migracijos departamento sprendimas nėra išsamus, kadangi neįvertintos individualios aplinkybės. Atsakovas nors ir surinko, tačiau neįvertino informacijos apie asmenų, kritikuojančių (duomenys neskelbtini) valdžią ir režimą persekiojimą jų grįžimo į kilmės valstybę atveju pareiškėjo individualios situacijos kontekste, iš esmės neištyrė jo nurodytos versijos dėl grėsmės kilimo. Sprendime neįvertinta pagrindinė pareiškėjo baimės grįžti į kilmės valstybę priežastis – tikimybė būti persekiojamam už (duomenys neskelbtini) valdžios ir jos režimo kritikavimą.“

Šiame sprendime teismas, referuodamas į 2022 m. kovo 22 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimą byloje T. K. ir kiti prieš Lietuvą (Nr. 55978/20) [8], eilinį kartą priminė, jog prieglobsčio prašymo nagrinėjimas pagal savo esmę yra perspektyvinis rizikos vertinimas, o ne retrospektyvinė patirto persekiojimo analizė. Prieglobsčio procedūros objektas yra asmens baimės patirti persekiojimą pagrįstumas. Remiantis tiek nacionaliniu, tiek Europos Sąjungos teisiniu reglamentavimu, tai, kad prieglobsčio prašytojas jau buvo persekiojamas praeityje, yra rimtas požymis, kad jo baimė yra visiškai pagrįsta, tačiau tai nėra būtinoji sąlyga prieglobsčiui gauti. Rizikos vertinimo modelis, kuris turi būti taikomas nagrinėjant prašymus suteikti prieglobstį, aiškiai apibrėžia santykį tarp „individualių aplinkybių“ ir kilmės valstybės

informacijos. Remiantis aktualia kilmės valstybės informacija, prieglobsčio prašytojo kilmės valstybės institucijos sistemingai taiko tam tikro profilio asmenų atžvilgiu priemones, kurios kvalifikuotinos, kaip persekiojimas. Kilmės valstybės informacija leidžia tiek nustatyti tokių priemonių taikymo faktą, tiek jo sistemiškumą, taip pat kvalifikuoti šias priemones, kaip persekiojimą dėl „konvencinių“ priežasčių (pvz., dėl politinių įsitikinimų), bei apibrėžti ratą asmenų, kurių atžvilgiu tokios priemonės taikomos. Tokiu būdu, aktualios kilmės valstybės informacijos visuma patvirtina, kad atitinkamo profilio asmenys susiduria su realia persekiojimo grėsme. „Individualios aplinkybės“ šiuo atveju aktualios tiek, kiek jos leidžia priskirti (arba nepriskirti) konkretų prieglobsčio prašytoją prie tokio profilio asmenų. Teismo vertinimu, pareiškėjo individualios savybės (o ne praeityje patirtas persekiojimas) sąlygoja jo priskyrimą prie tokio profilio asmenų. Taigi, jeigu prieglobsčio prašytojas priskirtinas prie atitinkamo profilio asmenų („individualios aplinkybės“), o tokio profilio asmenys jo kilmės šalyje yra persekiojami (kilmės valstybės informacija), tuomet jo baimė susidurti su persekiojimu laikytina visiškai pagrįsta nepriklausomai nuo to, ar praeityje jis jau buvo patyręs persekiojimą.

2023 m. rugsėjo 21 d. sprendimu byloje C-151/22 Europos Sąjungos Teisingumo Teismas dar labiau išvysto minėtą rizikos vertinimo modelį bei išaiškina, kad tai, jog prieglobsčio prašytojo kilmės šalyje jo įsitikinimai dar nekėlę potencialių

persekiojimo vykdytojų įtarimų, neturi įtakos vertinant jo baimės būti persekiojamam dėl šių įsitikinimų pagrįstumą. Šiuo atveju pakanka, kad prieglobsčio prašytojas tvirtintų turintis ar reiškiantis politinius įsitikinimus, ir netgi nereikalaujama, kad šie įsitikinimai būtų taip giliai įsišakniję, kad grįžęs į kilmės šalį prieglobsčio prašytojas negalėtų susilaikyti nuo jų reiškimo. Taigi, nustatius, kad prieglobsčio prašytojas priskirtinas prie atitinkamo profilio asmenų (turi tam tikrų įsitikinimų, kritiškų potencialių persekiojimo vykdytojų politikos atžvilgiu), o tokio profilio asmenys jo kilmės šalyje yra persekiojami, jo baimė susidurti su persekiojimu laikytina visiškai pagrįsta nepriklausomai ne tik nuo to, ar praeityje jis jau buvo patyręs persekiojimą, bet ir nuo to, ar potencialiems persekiojimo vykdytojams šie asmens įsitikinimai apskritai yra žinomi arba neišvengiamai taps žinomi, nes prieglobsčio prašytojas negalės susilaikyti nuo jų reiškimo.

Minėti Europos Žmogaus Teisių Teismo ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo pateikti išaiškinimai, kurie užtikrintai skina kelią į Lietuvos teismų jurisprudenciją, atspindi prieglobsčio teisės pamatinius principus ir taikytiną įrodinėjimo standartą bei, nepriklausomai nuo to, jog teismai faktiškai įvertina padėtį konkrečioje kilmės valstybėje, yra universalūs, t. y. taikytini daugybėje situacijų ir kontekstų.

IŠNAŠOS

[1] 2023 m. birželio 14 d. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. A-1713-1188/2023:

<https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=7acaf1e8-3aee-443a-8ee1-59efa02bc9a4>

[2] Žr. Leidimų laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje užsieniečiams išdavimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2005 m. spalio 12 d. įsakymu Nr. 1V-329 (Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2019 m. liepos 8 d. įsakymo Nr. 1V-615 redakcija), IV skyriaus antrąjį skirsnį:

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActEditions/lt/TAD/TAIS.264290>;

Lietuvos Respublikos ilgalaikio gyventojų leidimo gyventi Europos Sąjungoje išdavimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2005 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. 1V-445 (Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2019 m. birželio 27 d. įsakymo Nr. 1V-583 redakcija), V skyrių:

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActEditions/lt/TAD/TAIS.269276>

[3] 2023 m. sausio 12 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo prejudicinis sprendimas byloje P. I. prieš Migracijos departamentą prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (Byla C-280/21):

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=AC9CFB8999FA1E4BE2628DCCE36000FB?text=&docid=269147&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=114993>

[4] 2023 m. birželio 14 d. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-1191-624/2023:

<https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=3ff4fcc7-6d04-4d5d-8e33-9769f09dcd17>

[5] 2021 m. balandžio 30 d. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (Lietuva) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą byloje P. I. prieš Migracijos departamentą prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (Byla C-280/21):

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?>

[text=&docid=243959&pageIndex=0&doclang=LT&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=313330](https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=243959&pageIndex=0&doclang=LT&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=313330)

[6] 2023 m. rugsėjo 21 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje S, A prieš Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie dalyvaujant Jungtinių Tautų vyriausiajam pabėgėlių reikalų komisarui (VPRK) (Byla C-151/22):

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9334F42A27F456DBF8FB6ACB24C83881?>

[text=&docid=277631&pageIndex=0&doclang=LT&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=605133](https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=277631&pageIndex=0&doclang=LT&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=605133)

[7] 2022 m. kovo 2 d. Raad van State (Nyderlandai) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą byloje S, A prieš Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie dalyvaujant Jungtinių Tautų vyriausiajam pabėgėlių reikalų komisarui (VPRK) (Byla C-151/22):

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?>

[text=&docid=259968&pageIndex=0&doclang=LT&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=322630](https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=259968&pageIndex=0&doclang=LT&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=322630)

[8] 2022 m. kovo 22 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje T. K. ir kiti prieš Lietuvą (peticija Nr. 55978/20):

<https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-218461>

**Lietuvos
Raudonasis
Kryžius**

**Konstitucijos pr. 7A, PC Europa, III a.
Vilnius, LT-09307
+370 659 71 598
info@redcross.lt**